

BISERICA DE LEMN DIN SATUL PĂULEȘTI, JUDEȚUL VRANCEA

Relia Pavel

Vrancea istorică a conservat alături de mărturiile arheologice, de documentele istorice, de rânduielile străbunilor și un mare număr de monumente istorice și de arhitectură, în rândul acestora din urmă înscriindu-se bisericile din lemn. Ele alcătuiesc dovezi certe ce ne vorbesc despre prezența și continuitatea românească pe aceste locuri.

Multe din satele Vrancei ne oferă imaginea unei adevărate capodopere, creații (de cele mai multe ori anonime) ale meșterilor populari care și-au dăltuit în lemn atât casa, cât și lăcașul de cult. Biserica de lemn, fie că străjuiește pe vârfuri de deal (Spinești, Vetrești-Herăstrău), fie pe meandrul unui râu (Coza) sau chiar în mijlocul vechii vetre a satului (Vrâncioaia), este strâns legată de istoria acestuia, unele din ele păstrând astăzi rolul de lăcaș de cult.

În studiul nostru ne-am oprit asupra unuia din aceste monumente, dintr-unul din cele mai vechi sate ale Vrancei, pe care Dimitrie Cantemir în „*Descriptio Moldaviae*” îl menționează printre alte 12, cu numele de Paulesty.

Într-un hrisov din 2 decembrie 1718, în care este menționat un uric de la domnitorul Bogdan voievod de la „veleat 7015 (1507) fevr.25”, care „tălmăcindu-să de s-au scos di pi sârbii și s-au făcut suret scriind pe cum are Andrieș Lepădatu moșii acolo în Vrancea, un sat Păulești, cu alți răzeși”¹ se atestă existența satului Păulești la începutul veacului al XVI-lea.

Deși suretul cu atestarea documentară a satului la 1507 nu se mai păstrează, un altul ce poartă datarea între 1568-1572, vine să confirme afirmația noastră anterioară că Păulești exista la finele veacului al XV-lea și începutul celui de al XVI-lea. Este vorba despre un ispisoc prin care este atestată cumpărarea lui „Nechifor i frați săi Badiul i'Flore ce au avut de la Bogdan Vodă, ficior lui Alexandru Vodă, pentru o parte din giumătatea cea de din sus la Vrancea, în ținutul Putnii... drept 150 di zloți tătărăști și 50 de oi”².

Dreptul lui Nechifor și al fraților săi Badiu și Florea, asupra cumpărării unei părți din ocina satului Păulești este întărit printr-un alt ispisoc emis de cancelaria domnitorului Radu vodă la valeat 7125 (1617), ianuarie 28³. Documentul de întăritură asupra unei cumpărări făcută în timpul altui domnitor, deci anterioară lui 1617, vine să autentifice încă o dată că satul Păulești figurează printre cele mai vechi înjghebări sătești

¹ A.Sava, *Documente putnene. Vrancea-Odobești, Cîmpuri, Focșani*, 1929, p.3.

² *Ibidem*, p.5.

³ *Ibidem*, p.9.

înainte de 1507 (conform tradiției și legendei „Babei Vrâncioaia”, satul ar fi fost întemeiat de unul din fiii acesteia pe locul cu care a fost împrumutat de domnitorul Ștefan cel Mare pentru faptele de arme ale acestuia).

Existența satului atestată documentar precum și temeuri de ordin spiritual ne îndreptătesc să afirmăm că aici s-a construit un lăcaș de cult chiar de la începuturile așezării sătești, lăcaș, care, la rândul lui, era înzestrat cu minimum necesar desfășurării cultului.

La 1722, un preot, Ioan din Păulești consemnează pe o carte „din 7230/1722, iulie 24” precum că el cumpără „această sfântă carte, cîe să chiamă psaltire... de la preotul Toader Streinul driepul ban(i) gata lei 4 lei vechi...”⁴.

Biserica din lemn, azi monument istoric, prin caracteristicile sale tipologice și artistice, se încadrează în rândul construcțiilor de secol XVIII. Având în vedere că numeroase lăcașuri au dispărut fie datorită perisabilității materialului, fie de pârjolul războaielor sau din dorința înnoirilor, putem afirma că și în Păulești a existat o biserică anterioară celei de astăzi.

Pe grinzile pronaosului de pe latura de vest se poate citi inscripția caligrafiată de meșteri cu caractere chirilice, care confirmă că monumentul a fost ridicat după anul 1700. Alături de semnul de meșter figurează și inscripția: „Să știți di când am fost sluga lui... (indescifrabil) și am scris în luna lui mai în V(ă)l(et)72... (restul indescifrabil)”, iar pe altă grindă sudică apare „văleatul 7280' (probabil 1772).

Analizând planul și elevația construcției – modul în care meșterii țărani (biserica fiind ctitorită chiar de obștea sătească) au conceput silueta și spațiul construit, semnalăm că edificiul dispune de un plan trilobat, cu absida altarului decroșată, de formă poligonală. La construcțiile din secolul al XVIII-lea, sub „înrâurirea arhitecturii de zid, meșterii moldoveni aduc înnoiri tipologice construirii bisericilor de lemn, prin preluarea absidelor laterale”⁵, monumentele vrâncene îmbrăcând astfel forma de plan trilobată ca cea de la Păulești.

Încăperile sunt ordonate pe axa est-vest, iar sistemul de boltire subliniază acest lucru cu mijloace specifice arhitecturii de lemn. Meșterii din Păulești au folosit pentru acoperirea naosului simbolul cerului – bolta semicilindrică dispusă longitudinal „marcând totodată direcția majoră a spațiului liturgic către încăperea altarului”⁶. Altarul este mai scund decât naosul și este acoperit cu boltă semicilindrică racordată pe trei fâșii curbe.

Silueta edificiului este marcată de învelitoarea de șindrilă, care este înaltă, cu pante repezi (meșterii au avut în vedere climatul umed al zonei de munte), înglobând și volumul bolților ce acoperă interiorul. Înălțimea pereților este astfel redusă până la planul de naștere al bolților, lăsând acoperișului să-i asigure o expresie monumentală. Tot în secolul al XVIII-lea bisericilor de lemn li s-au adaptat un pridvor și tumul clopotniță. Biserica din Păulești are pridvorul amplasat pe latura de vest, suprapus fiind de tumul clopotniță prismatic și foarte scund.

⁴ *Ibidem*, p.143.

⁵ I.Cristache-Panait, *Bisericile de lemn de la Curbura Carpaților. Jud. Buzău și Vrancea, în „Spiritualitate și istorie la întorsura Carpaților”, Buzău, 1983, p.248.*

⁶ I.Godea, I.Cristache-Panait, *Monumente istorice bisericesti din Eparhia Oradei. Bisericile de lemn*, Ed. Episcopiei Ortodoxe române a Oradei, Oradea, 1970, p.26.

Pereții bisericii sunt din bârne din lemn încheiate în sistemul „coadă de rândunică”. Partea superioară a bânelor a fost lăsată mai lungă, fasonată sub forma unui „cap de cal”, permițând susținerea acoperișului și totodată conferind o frumusețe exterioară monumentului. Mai târziu pentru protejarea materialului lemnos destul de perisabil la intemperii, pereții au fost căptușiți cu scândură, intervenție care a contribuit la schimbarea aspectului original și de tradiție al monumentului. La ultima restaurare (1990-1991) când a fost necesară înlocuirea scândurii din exterior, s-a constatat că biserica a fost decorată inițial cu un brâu median în frânghie, brâu care a trebuit să fie cioplit în momentul acoperirii cu scândură.

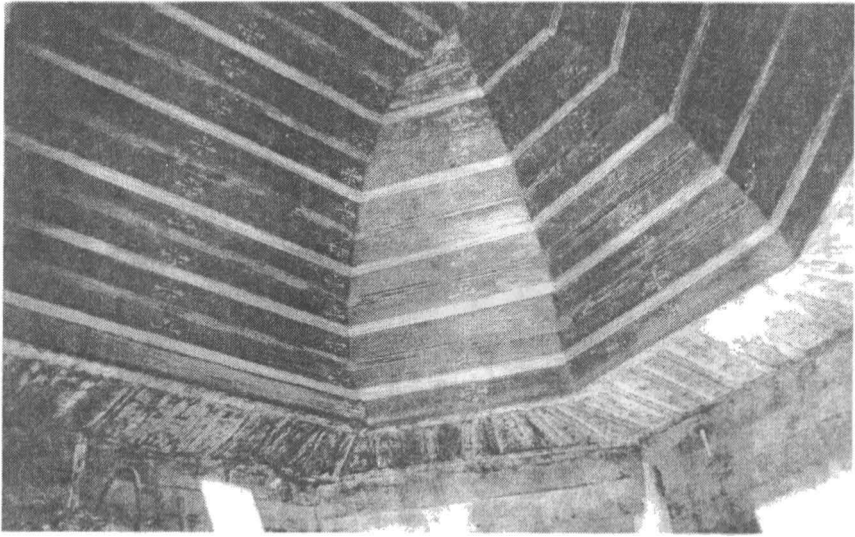
Interiorul este căptușit cu scândură, singura decorație fiind bolțile înstelate ale naosului și altarului.

În afara celor câteva elemente de sculptură în lemn - capetele bânelor și brâu median -, zestrea artistică a bisericii o constituie icoanele împărătești ale iconostasului pictate în anul 1791 (însemnat pe una din icoane).

Remarcăm la cele cinci icoane „Isus Chistos”, „Maica Domnului cu Pruncul” (Hodighitria), „Sfântul Ioan Botezătorul” și „Sfinții Voievozi” trăsături caracteristice pentru pictura de secol XVIII. Meșterii zugravi au folosit o gamă coloristică mult mai bogată decât a secolelor anterioare, draperiilor le-au aplicat hașuri de aur care conferă picturii mai multă strălucire, iar pe sfinți i-au așezat pe tronuri de aur decorate cu bogate elemente baroce. În pictura acestor icoane apar și elemente de tip occidental cum ar fi îngerii în zbor - icoana „Sfinții Voievozi” - sau peisaje și arhitecturi la icoana „Sf. Ioan Botezătorul”.

Conlucrarea meșterilor constructori cu cea a zugravilor iconari rămași anonimi au dat edificiului un spor de frumusețe, vădind dragostea pentru frumos și totodată puterea de creație a acestor meșteri.

Biserica din Păulești se înscrie alături de celelalte monumente de lemn vrâncene în tezaurul de artă și istorie al țării, fiind martoră a unei vechi tradiții, vorbindu-ne nouă, celor care le admirăm despre arta creată de meșterii populari. Toate aceste creații artistice aparțin fondului unitar de artă populară românească prin tot ce au ele mai caracteristic: tehnică de construcție, tipologie, decorație sculptată sau pictată, cărți.

Bolta altarului la biserica „Sfântul Nicolae” — sat Păulești

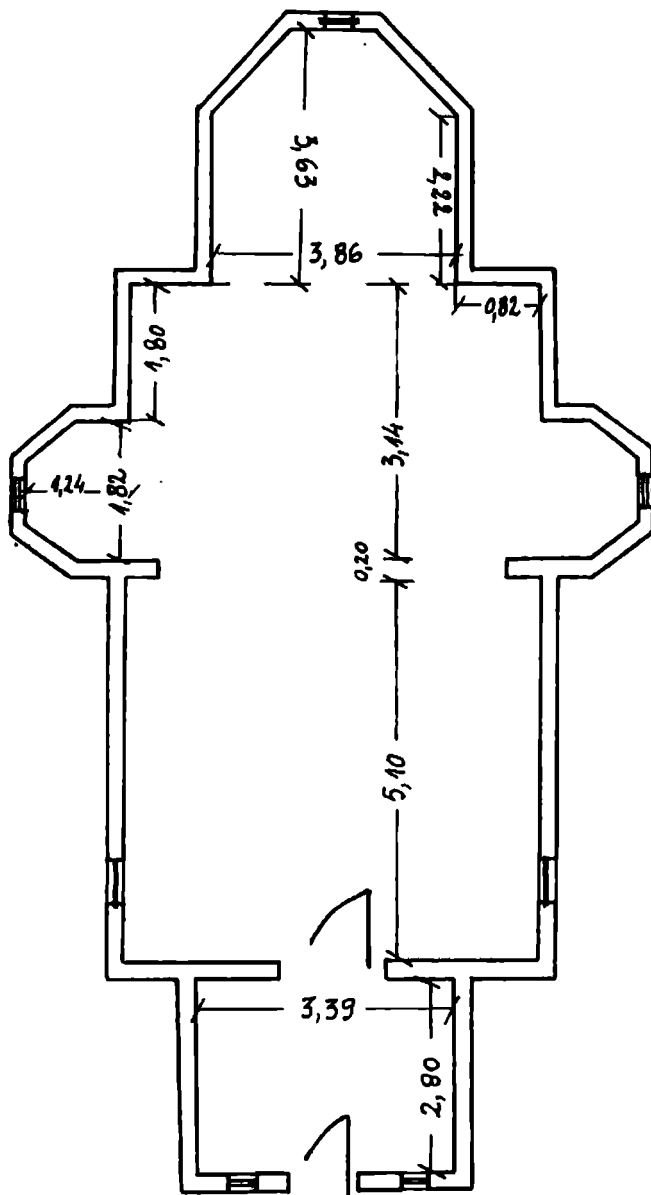

Sistemul de prindere al bânelor

Icoană pe lemn „Sfântul Nicolae” — 1791

**BISERICA „ȘF. NICOLAE”
SAT. PĂULEȘTI
COM. TULNICI**

Plan 1/100